РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
ЯН ЦЗІЛІНЬ
на тему:

«ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОЇ МОВИ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ ЧУ ВАНХУА В КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР»

представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 02 «Культура та мистецтво»
за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво

Актуальність теми дисертації.

Сучасні музикознавчі дослідження розвитку китайської музичної культури дедалі частіше зосереджуються на процесах міжкультурної взаємодії як одному з визначальних чинників формування жанрово-стильових тенденцій національного академічного музичного мистецтва. Особливої актуальності набувають дослідження творчості окремих композиторів, індивідуальний стиль яких формується в діалозі китайської та європейської музичних традицій. Дисертаційне дослідження Ян Цзіліня, присвячене фортепіанній творчості видатного китайського композитора Чу Ванхуа, належить до праць, у яких предметом наукового осмислення є не лише особливості формування індивідуального стилю митця, а й ширші закономірності розвитку сучасної китайської музичної культури в умовах міжкультурної взаємодії. Актуальність роботи визначається зверненням до малодослідженого в українському музикознавстві творчого доробку Чу Ванхуа, прагненням дисертанта простежити механізми трансформації європейських жанрових моделей у китайському культурному середовищі, розкрити особливості національного типу композиторського мислення та запропонувати концепцію еволюції композиторського стилю митця. Як зазначає автор, «Дослідження творчості Чу Ванхуа дозволяє виявити закономірності стилістичної трансформації, механізми інтерпретації європейських композиційних принципів у національному культурному середовищі та окреслити його роль у розвитку сучасного китайського фортепіанного мистецтва» (с. 33). Наведене положення, на нашу думку, відображає концептуальне спрямування дослідження та окреслює його наукову перспективу.

Відповідно до визначеної автором мети дослідження, а саме «виявити особливості музичної мови фортепіанної творчості Чу Ванхуа та простежити їх еволюцію в контексті розвитку китайської музики другої половини XX – XXI століть» (с. 34), окреслено систему взаємопов'язаних наукових завдань, що охоплюють різні аспекти дослідження: від висвітлення жанрово-стильових закономірностей розвитку китайської фортепіанної музики в умовах міжкультурної взаємодії до визначення місця творчості Чу Ванхуа в розвитку сучасного китайського фортепіанного мистецтва. Значну увагу приділено аналізу формування індивідуального композиторського стилю митця, який розкривається через жанрову палітру його фортепіанної творчості та інтерпретується автором як стильова модель китайського національного модернізму. Окреслені у вступі завдання послідовно реалізуються у структурі дисертації, логіка побудови якої загалом відповідає поставленій меті дослідження.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна дисертаційного дослідження визначається комплексним музикознавчим осмисленням фортепіанної творчості Чу Ванхуа як вагомого явища сучасної китайської музичної культури. Автором уперше здійснено системний жанрово-стильовий аналіз фортепіанної творчості Чу Ванхуа, запропоновано авторську періодизацію її розвитку, визначено критерії аналізу музичної мови та простежено еволюцію фортепіанного письма композитора у взаємозв'язку із жанровими, образно-драматургічними й композиційними особливостями творів. Важливим науковим здобутком є введення до наукового обігу нових біографічних матеріалів, систематизація українських, англійських і китайських музикознавчих праць, присвячених творчості Чу Ванхуа, а також обґрунтування його фортепіанної спадщини як результату взаємодії індивідуально-авторського стилю, національної традиції та сучасних художніх тенденцій. Окреме місце в дослідженні посідає авторська концепція творчої мультимедійності, запропонована як одна з характеристик фортепіанного стилю композитора.

Дисертація Ян Цзіліня є самостійним дослідженням, що відзначається науковою новизною та оригінальністю. Її результати розширюють проблемне поле сучасного українського та світового музикознавства, актуалізуючи дослідження сучасної китайської композиторської творчості в контексті міжкультурної взаємодії.

Дисертаційне дослідження виконане в аспірантурі Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка і відповідає темі № 5

«Позаєвропейські артефакти музичної культури минулого і сучасності» перспективного тематичного плану науково-дослідної роботи Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка на 2020 – 2025 рр. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої Ради Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. Протокол засідання №1. 29 січня 2020 року. Уточнення теми Ян Цзілінь: протокол №2 від 27.02 2025 року.

Теоретична та джерельна база дисертації є репрезентативною, добре структурованою та загалом відповідає предмету дослідження. Автор опрацював широкий спектр українських, китайських та англомовних праць, присвячених історії китайського фортепіанного мистецтва, проблемам національного композиторського стилю, особливостям сучасної китайської музичної культури та творчості Чу Ванхуа. Широка джерельна база дала змогу належно окреслити історико-культурний контекст дослідження. Використання нотних, аудіо- та електронних джерел забезпечило комплексний характер дослідження та належний рівень наукової аргументації.

Методологічна база дисертації відповідає предмету, меті та поставленим завданням дослідження. Комплекс застосованих історичного, жанрово-стильового, структурно-функційного й аналітичного методів забезпечив дослідження фортепіанної творчості Чу Ванхуа та дозволив отримати належно аргументовані й достовірні наукові результати.

Отже, в дисертаційній роботі поставлені наукові завдання виконані повністю, здобувач продемонстрував належний рівень володіння сучасною методологією музикознавчого дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Ян Цзіліня повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 025 Музичне мистецтво та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми доктора філософії.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у коло актуальних проблем музикознавства.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Ян Цзіліня є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Робота складається зі вступу, чотирьох розділів із підрозділами, висновків, списку використаних джерел. Список використаних джерел складається з 140 позицій, у т. ч. іноземними мовами. Загальний обсяг дисертації – 214 сторінок, основного тексту – 201 сторінка.

Перший розділ «Фортепіанна музика в Китаї: зародження та становлення жанру» закладає музикознавчий фундамент дослідження, формує історіографічне та теоретико-методологічне підґрунтя для подальшого розгляду творчості Чу Ванхуа. Багатовекторний огляд українських, китайських та англомовних наукових праць дозволяє відтворити широкий історико-культурний контекст розвитку китайського фортепіанного мистецтва. Водночас окремі праці, присвячені розвитку фортепіанної освіти в Китаї, потребували б чіткішого обґрунтування їхнього значення саме для розкриття творчості Чу Ванхуа, що зробило б логіку історіографічного огляду ще більш цілісною.

Окремої уваги заслуговує авторська концепція «творчої мультимедійності», яка є однією з найцікавіших складових дослідження. У роботі це поняття використовується як для характеристики художнього мислення композитора, так і як ознака окремих музичних творів. Крім того, його зміст істотно розширюється порівняно із загальноприйнятим трактуванням мультимедійності, охоплюючи програмність, звукозображальність, просторову образність, синестезійні та інтермедіальні зв’язки. Таке трактування відкриває перспективи для подальшої наукової дискусії щодо меж і змісту цього поняття.

Другий розділ дисертації «Жанрово-стильова палітра першого китайського періоду творчості Чу Ванхуа (1960 – 1970-ті роки)» належить до найбільш змістовних у роботі, оскільки його основою є безпосередній музикознавчий аналіз фортепіанних творів композитора. На матеріалі репрезентативних композицій першого китайського періоду автор послідовно простежує процес формування індивідуального стилю Чу Ванхуа, визначає провідні жанрово-стильові ознаки ранньої творчості композитора та розкриває особливості поєднання традицій китайської музичної культури із засобами європейського композиторського письма. Переконливо висвітлено особливості тембрового мислення композитора у творі «Наспівування чжена і сяо», його звернення до національного фольклору в п’єсі «Місяць, віддзеркалений в озері Ерцюань», а також принципи звукопису, програмності й тембрової імітації традиційних китайських інструментів у циклі «Шість прелюдій». Особливої уваги заслуговує детальний аналіз фактурної організації, ладогармонічних, інтонаційних і тембрових особливостей

аналізованих творів, який свідчить про високий рівень професійної аналітичної підготовки дисертанта.

У другому розділі важливе місце посідає авторська концепція «творчої мультимедійності», яка водночас є однією з найбільш дискусійних складових дослідження. Аналізуючи окремі твори, дисертант нерідко трактує як її прояви темброву імітацію, звукопис, програмність, просторово-образні асоціації та взаємодію музики з поетичними чи живописними образами. На сторінці 95 зазначено: «Фортепіанна транскрипція твору демонструє прояви акустичної та культурної «мультимедійності», де в межах одного інструментального медіуму синтезуються різні темброві, інтонаційні й виконавські моделі». Однак зміст понять «творча мультимедійність», «акустична мультимедійність» і «культурна мультимедійність» потребує чіткішого теоретичного розмежування.

Розгорнуті висновки другого розділу подекуди виходять за межі безпосереднього музикознавчого аналізу та набувають характеру культурологічних узагальнень, які не завжди повною мірою випливають із попереднього аналітичного матеріалу. Водночас це не знижує загальної наукової цінності розділу, який завдяки високому рівню музикознавчого аналізу належить до найсильніших у дисертації.

Третій розділ дисертації присвячений другому періоду творчості Чу Ванхуа (1980 – 1990-ті роки), який автор характеризує як етап концептуального оновлення композиторського стилю і пов’язує з періодом навчання в Австралії. На матеріалі Першої фортепіанної сонати (1981), «Баркароли» (1982) та інших творів простежується еволюція музичної мови композитора, розширення жанрово-стильової палітри його творчості, поглиблення образно-драматургічного мислення та формування індивідуального композиторського стилю, в якому органічно поєднуються національна традиція і сучасні тенденції розвитку світової музики. Особливий інтерес становить аналіз фактурної організації, драматургії, тембрової палітри й композиційної логіки окремих творів, що дозволяє аргументовано простежити процес формування зрілого композиторського стилю митця.

Центрального значення набуває авторська концепція «творчої мультимедійності». Інтерпретуючи музичний матеріал, дисертант пов’язує прояви мультимедійності з архітектонікою музичної форми, просторовою організацією звучання, тембровою імітацією, програмною образністю, театральністю, кінематографічністю та асоціативними зв’язками музики з іншими видами мистецтва. Такий підхід є оригінальним і відкриває нові можливості для інтерпретації творчості Чу Ванхуа. Відтак третій розділ відіграє важливу роль у розкритті авторської концепції еволюції

індивідуального стилю Чу Ванхуа.

Останній розділ дисертації є одним із найсильніших у роботі з погляду музикознавчого аналізу творів композитора. Автор здійснює ґрунтовний розбір трьох ключових творів пізнього періоду творчості Чу Ванхуа «Прелюдії і токати», Фантазії «Квіти жасмину» та Другої сонати. Розділ містить значну кількість власних аналітичних спостережень щодо форми, ладогармонічної організації, фактури, драматургії, метроритму, принципів тематичного розвитку та виконавських особливостей. У дослідженні цих творів автор найбільш переконливо демонструє професійне володіння методами музикознавчого аналізу, уміння працювати з музичним текстом і формулювати обґрунтовані наукові висновки. Простежуються принципи варіантного розвитку, специфіка використання пентатоніки, поєднання китайської інтонаційної традиції із сучасними композиторськими техніками, роль секундових комплексів, поліфонізації фактури, ладових трансформацій та структурної організації музичного матеріалу. Ці аналітичні спостереження становлять одну з найвагоміших наукових переваг дисертаційного дослідження. Поняття «творча мультимедійність», яке проходить наскрізною категорією через усю дисертацію, і в цьому розділі використовується як одна з основних інтерпретаційних категорій, що ще раз актуалізує потребу його чіткішого методологічного визначення.

Ґрунтовні висновки дисертації відповідають поставленим завданням та змісту роботи. На основі аналізу основної частини, можемо підкреслити, що мета дослідження досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Отже, на основі детального вивчення дисертаційної роботи можна зазначити, що вагомість її наукових результатів ґрунтується на комплексному дослідженні фортепіанної творчості Чу Ванхуа в широкому історико-культурному контексті розвитку китайського музичного мистецтва другої половини XX – початку XXI століття. Автор здійснив ґрунтовний жанрово-стильовий аналіз творів композитора, простежив еволюцію його індивідуального стилю, виявив особливості взаємодії китайської національної традиції із сучасними композиторськими техніками та окреслив місце творчості митця в контексті розвитку сучасної китайської фортепіанної музики.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертації висвітлені у 7 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, та 3 тез конференцій. Результати дисертації були апробовані на 8 наукових фахових конференціях. Усі публікації здобувача виконані на достатньому науковому рівні. Таким чином, наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

У процесі прочитання роботи виникають наступні запитання та зауваження:

1. У дисертації важливе місце займає поняття «творча мультимедійність» як одна з визначальних рис індивідуального стилю Чу Ванхуа. Водночас у сучасному музикознавстві для характеристики взаємодії музики з поезією, живописом чи іншими видами мистецтва частіше використовують поняття «інтермедіальність» або «синтез мистецтв». Чим зумовлений вибір саме поняття «творча мультимедійність» і які переваги, на Вашу думку, його застосування має для аналізу фортепіанної творчості Чу Ванхуа?
2. Яке значення Ви вкладаєте в поняття «медіум»? Чому темброва імітація різних інструментів у межах одного музичного медіума трактується як прояв мультимедійності?
3. У дисертації творчість Чу Ванхуа розглядається як цілісна стильова модель китайського національного модернізму. Які, на Вашу думку, ознаки є визначальними для віднесення його творчості саме до національного модернізму? Чим ця модель принципово відрізняється від індивідуального авторського стилю інших китайських композиторів цього покоління?
4. Варто зауважити, що у дисертації запропонована автором періодизація та висновки щодо еволюції індивідуального стилю Чу Ванхуа ґрунтуються переважно на аналізі його фортепіанної творчості, тоді як інші жанри творчого доробку композитора (зокрема фортепіанні концерти й симфонічні твори) залишаються поза увагою. Залучення огляду цих композицій дало б змогу повніше простежити еволюцію творчої особистості митця та зробило б запропоновану концепцію більш цілісною й переконливою.

Вважаю, що висловлені запитання не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Дисертаційна робота Ян Цзіліня є завершеним науковим дослідженням, у якому вперше в українському музикознавстві здійснено комплексне осмислення фортепіанної творчості Чу Ванхуа в контексті провідних тенденцій розвитку китайського музичного мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ століття. У роботі здійснено ґрунтовний жанрово-стильовий аналіз фортепіанного доробку композитора, розкрито специфіку взаємодії європейської та китайської музичних традицій у процесі формування його індивідуального стилю. Особливу наукову цінність становить введення до українського музикознавчого дискурсу маловідомих фортепіанних творів композитора, систематизація наукових джерел та цілісне осмислення еволюції фортепіанного письма Чу Ванхуа.

Наукові результати дисертації мають важливе значення для подальшого розвитку досліджень сучасного китайського музичного мистецтва. Вони поглиблюють уявлення про закономірності розвитку китайської фортепіанної музики, особливості трансформації європейських жанрових моделей у китайському культурному середовищі та розкривають специфіку формування індивідуального стилю Чу Ванхуа – одного з провідних китайських композиторів сучасності. Запропоновані автором наукові положення становлять інтерес як для музикознавчих досліджень китайського музичного мистецтва, так і для подальшого вивчення процесів міжкультурної взаємодії в сучасній композиторській творчості.

До основних переваг дисертаційного дослідження належать чітко сформульована наукова концепція, репрезентативна теоретична база, що охоплює значний масив праць китайських, українських і зарубіжних дослідників, логічна структура роботи, належне методологічне забезпечення дослідження та відповідність поставлених завдань структурі дисертації.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії **Ян Цзіліня «Особливості музичної мови фортепіанних творів Чу Ванхуа в контексті діалогу культур»** виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є завершеним науковим дослідженням, сукупність теоретичних і практичних результатів якої забезпечує розв’язання низки наукових завдань, що мають істотне значення для галузі знань 02 «Культура та мистецтво». Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю

відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач **Ян Цзілінь** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 02 «Культура та мистецтво», за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво.

Рецензент:
кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри теорії музики, професор кафедри
Львівської національної музичної академії
імені М. В. Лисенка

Катерина ЧЕРЕВКО

«13» серпня 2026 року